

Nan Van Houte

Het effect van Aktie Tomaat is een mythe

1.

Mythes zijn er om in stand gehouden te worden. Anders was ons vak als ontmaskeraar, ontheiliger, ontdekkingsreiziger naar het onzegbare en reisleader naar de achterkant van het gelijk zoveel minder leuk en noodzakelijk.

Toch zal ik het wagen om in 6 minuten 40 seconden de impact van 2 tomaten te nuanceren.

Het is zonde.

2.

Tomaten komen niet uit de lucht vallen, ze groeien van onderop

Toneelvernieuwing was er lang voor Tomaat .

-Kees van Iersel die stukken van Arrabal en Beckett regisseerde in het zaaltje boven Tuschinski.

-theaterterzijde van Annemarie Prins, een multimediale aanklacht tegen de oorlog in Vietnam en de dictatuur in Spanje. Zoals Een zaak Lorca is ons niet bekend (1966) met

ondere andere Matthijs van Heyningen en Willem Nijholt in de hoofdrol.

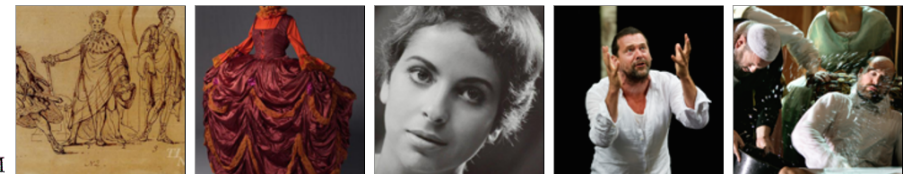
-het Haagse Studio Scarabee, een bonte verzameling beeldend kunstenaars, (Adri Boon, Woody van Amen) schrijvers (Lucebert), musici en voordrachtskunstenaars die gingen " theater maken " (al bestond dat woord nog niet)

Geen van hen nam deel aan de aktie. Eén van hen stond op dat moment op het toneel: Willem Nijholt. Hem trof de eerste tomaat.

3.

Nederlandse tomaten groeien op kunstmest.

Er bewoog nogal wat in die jaren. In Amsterdam stond Provo op straat, en werden de eerste panden gekraakt en ook in Den Haag zag men dat er iets moest veranderen. In 1965 verhuisde de kunstsubsidie van het Ministerie van OKW - Onderwijs, Kunst en Wetenschap - naar het Ministerie van CRM - Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk. Een aardverschuiving. Motivatie (ik citeer): "naast voorzieningen voor groeiende welvaart " wenste men "voorzieningen voor groeiend cultureel en maatschappelijk welzijn". Niet langer stond Kunst fier tussen Onderwijs en Wetenschap. Er was Cultuur, en die Cultuur werd beschouwd als (ik citeer weer) een "proeftuin voor de samenleving", als instrument voor

een "maatschappelijke hervorming " waar iedereen van diende te profiteren.

4.
Aktie Tomaat wilde vanalles, en iedereen wilde iets anders.

Misschien wilden de actievoerders iets dat later, toen het vertaald werd in kunstbeleid, Maatschappelijk engagement en Artistieke vernieuwing is gaan heten, maar de rookbommen werpende krakers, de drammerige dramaturgiestudenten en die twee toneelschoolleerlingen met hun zakje tomaten hadden elk hun eigen agenda. Subsidies voor artistiek experiment en subsidies voor politiek theater; maar toch ook banen voor de eerste lichting regiostudenten, de eerste lichting dramaturgen, die niet terecht konden bij de 7! gesubsidieerde gezelschappen van dat moment.

5.
Wat hen verbond:

Eén ding: de overtuiging dat het theater een speeltje was van de bourgeoisie (nu noemen we dat elite) en dat het van het volk zou moeten zijn (nu noemen we dat de belastingbetaler). En dat strookte wonderwel met de gedachten op het Ministerie, en in het bijzonder met de

overtuiging van de toenmalige Minister van CRM, Marga Klompé.

6.
Een historisch dialogetje met een buitenlander:

How come you have such a huge independent scene in the Netherlands?

Mijn antwoord: a Roman Catholic woman, In her early sixties, Netherlands first female Minister, decided in the early seventies that time had come to give way to innovation and young energy.

7.
Een recent dialogetje met een buitenlander:

How is it possible that the Netherlands, our hope and guide for decades, doesn't protect its liberal image and its cultural icons ?

Mijn antwoord: Well, 40 years later a neoliberal guy, born in the year of Action Tomato happened to become state Secretary of Culture. And nobody stopped him.

8.
Tijd voor Tomaten?

Op wie zouden die terecht moeten komen?

We hebben nog steeds één van de meest flexibele subsidiestelsels in Europa, met relatief veel ruimte voor eigentijdse podiumkunsten en jong talent. Maar hebben we ook bereikt wat de actievoerders voor ogen hadden? Kunst heet opnieuw een speeltje van de elite te zijn en de nazaten van de tomaten gooiers profiteurs die leven op de zak van de belastingbetaler.

9.

De Tomaat treft onszelf.

45 jaar na Tomaat staat de wereld op zijn kop. Cynisch genoeg keren de argumenten waarmee theatermakers-inspe zich tegen het theater-establishment keerden – zich nu tegen hen.

De eerste slachtoffers van de revanche op de kunsten zijn de jonge makers, de politiek actieven, zij die inderdaad nog steeds hopen het tij te kunnen keren, de maatschappij te kunnen hervormen, de proeftuin te zijn voor een andere samenleving.

Want die belofte hebben we nog steeds niet waargemaakt.

10.

Het is tijd voor een nieuwe mythe!

